

ÁRTÁND KÖZSÉG TÖRTÉNETE

Ártánd Község a Bihari síkságon található „Sík vidéki utcás útifalu” a 42. sz. főút mentén határátkelőhely Románia felé.

Árpádkori település a megye egyik legrégebb faluja. 1075-ben I. Géza király írásos alapító levele szerint a Garamszentbenedeki-apátságnak adományozta 120 háznépével együtt Rikachi Artand-ot.

A váradi püspökség történetírója, Bunyitay Vince (1837-1915 Nagyvárad) -történetíró r.k. lelkész, plébános, kanonok, püspök, püspöki könyvtáros 1879-től - az eredeti oklevél alapján a következőkben írja le a XI.

századi falu képét:

"Nagy erdőségek között látunk 120 házat, melyek körül szántóföldnek, földművelésnek nyoma sincs. A lakosok méhészetből és sertéstartásból élnek Sert isznak, melyet komlóból maguk főznek, de a komlót nem termesztik, mert az magától terem, csak le kell szedni az erdei fákra futott indákról. Lovakat azonban tartanak."

Az 1895-ben valamint 1934-ben és 1965-ben történt leletmentő ásatások szerint a település már korábban is lakott terület volt.

A Déri Múzeum 1965-ös leletmentő ásatások alkalmával az emlékeket 8 korszakra osztotta:

1. Neolitikus kerámiák
2. Rézkori tűzhely
3. Koravaskori edénytörmelék
4. Kelta temetőből származó kerámiák
5. Időszámításunk után 240-260-as év körüli Szarmata lakosság nyomai
6. IV. századi germán temető
7. A Tamota partján avar kori leletek
8. Árpád-kori temető (ahol megtalálták a honfoglalás kori nyereg legnagyobb maradványait, amiből László Gyula elkészítette a rekonstrukciót).

1209-ben a pápa megerősítette az apátságot a falu birtokában. Említik 1291-94-ben és 1332-34-ben is. Az apátság kezéből a Sártványvecse nemzetség birtokába került, majd ezek kihaltával 1500 táján az Ártándyakra szállt. 1552-ben tizenöt telekkel írták össze. Viszonylagos jelentéktelenségének oka az, hogy a különben tragikus véget ért família nem helyben, hanem a szomszédos Kereki várban székel, amely egyben uradalmi központ is volt.

A falu pusztulásának és újraéledésének rövid története:

A tatárjárás idején elpusztult a falu (1241), de csakhamar újratelepült; mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az, hogy a XIII. század végén püspöki tizede 13 kepe.

1332-ben pápai tizedet, 8 garast fizetett a lelkész.

1526-ban újra elpusztult a falu, de 1552-ben az összeírás alkalmával már megint 15 portát találtak.

Az 1660-as években a törökök tették földdel egyenlővé a községet a XVIII. században már újra benépesedett a község.

Ártánd egyházas hely (1291-94). Lakói a XVI. század második felében a református hitre tértek át. Műemlék jellegű református temploma klasszicista stílusban épült.

A Hodossy-kastély, melyet többször átalakítottak, és mára csak egy része maradt meg, melyben ma óvoda működik.

1849 augusztusában a debreceni csata után főhadiszállás volt, ahol Rüdiger orosz tábornok tárgyalta a magyar honvédsereg fegyverletételéről Pöltenberg Ernő magyar tábornokkal.

A kastély falára a Bihar Vármegyei Múzeumi Emlékbizottság 1929-ben a 80. évforduló alkalmával emléktáblát helyezett el, melyen feltüntették 8 ártándi katona nevét, kik a szabadságharcban haltak meg, úgymint

Bőr Sándor
Kulcsár János
Deczki Gábor
K. Nagy Imre
Fazekas Mihály
Semjéni Sándor
Fekete Sándor
Szőke András

A szájhagyomány szerint az ártándi asszonyok a sebesült szabadságharcosok számára tépést készítettek.

Iskolák:

1911-ben Hodossy Miklós által adományozott telken leányiskolát kezdtek építeni, az építőanyag szállításához az igát a falu gazdái adták.

Az iskola 1915-ben épült fel.

A másik iskola 1927-ben állami támogatással épült fel a református egyház számára.

Egészen 1969-ig a 8 osztályos iskola osztott tanítási módszerekkel működött, majd 1974-től az iskolaközpontosítási program folyamataként végleg megszűnt, és a gyerekek a mai napig Biharkeresztesre járnak iskolába.

Az iskola épületében 7000 kötetből álló Községi Könyvtár működik.

4/2009 (II. 5. é.) Á.K.t. számú önkormányzati rendelete alapján a Községi Könyvtár Zám Tibor Községi Könyvtár nevet vette fel.

A könyvtár falán Zám Tibor emléktábla található, melyen az író arcképe látható.

A könyvtárban Zám Tibor „életútja és munkássága” címmel állandó kiállítás látható.

Az Ártándi Művelődési Ház keretein belül működik:

a 33 éves Tamota Néptáncgyűttes,

számítógépes ifjúsági klub,

felnőtt női torna,

aerobik klub,

irodalmi színpad.

Állandó helytörténeti kiállítás nyitva: munkanapokon du: 13:00- 16:00.

A település lakosainak segítségnyújtása számítógépes adatfeldolgozásban az E-PONT Magyarország keretein belül.

Nemzeti ünnepeink, falunap, óvodai rendezvények, egyházi rendezvények helyszínéül szolgál valamint a fentiek rendezésében közreműködik.

A település és szomszédos falvak ifjúságának kulturális és sport tevékenységére nyitott a Ház.

A 38/2009 (05.29.) Á.K.t. határozat alapján a két intézmény neve: Zám Tibor Községi Könyvtár és Művelődési Ház.

1989-ben az I. világháborús emlékművet felújították, és kibővítették a II. világháború hősi halottainak nevével.

1971-ig Ártánd önálló közigazgatási község. Majd a nagyközségi szerveződés alkalmával közigazgatásilag egészen 1990-ig Biharkeresztes nagyközséghez tartozott. 1990-től újra önálló a közigazgatás, polgármesterrel, önkormányzati testülettel, a biharkeresztesi körjegyzőség tagjaként. 1992-ben új Polgármesteri Hivatal épült, az utcákat aszfaltozták, a közintézmények épületeit felújították, és biztosított a működésük, (egészségház, óvoda, könyvtár, művelődési ház).

További megtekintésre érdemes ártándi nevezetességek: pl. országzászló,- Kossuth-emléktábla,- millenniumi emlékmű,- horgásztó,- óvoda udvar,- művelődési ház,- templom,- Trianoni emlékmű megtekinthetők a „Galéria” – ban.

A község címerének története:

Ártánd község címere pajzs alakú, a pajzson belül három mezőre oszlik. Az egyes mezők tartalmi leírása: A pajzs jobb felső része vízszintes piros és ezüst sávokból áll: az úgynevezett Árpád-sáv kifejezi a községnév Árpád-kori eredetét. (Az 1075. évi Garamszentbenedeki Apátság alapító okirata említi először a község nevét.) A pajzs bal felső része zöld alapon két aranyszínű búzakaralászt ábrázol, mely a község évszázados megélhetési forrását, a mezőgazdasági termékek termelését és az ahhoz kapcsolódó állattartást, állattenyésztést jelképezi. A pajzs alsó része vörös mezőben egy fehér főnixmadarat ábrázol, amely kifejezi a község mindenkorú újjászületését, élni akarását. Ugyanis a község történelme folyamán három alkalommal pusztult el (tatárjárás, 2 alkalommal a török hódítás, hódoltság idején). A pajzs felső részén közepesen (a pajzson kívül) arany kelyhet ábrázol, mely a község református vallási elkötelezettségét jelenti. A pajzsnak a felső részét, valamint a tetejét díszítő zöld ág zárja körül, így mutat egységes képet.